

MINIMIS

L A I K R A S T I S L I E T U V I Ų B E N D R U O M E N E I

Nr. 115 (352) Memmingenas, 1947 m. spalio 14 d. II metal

JAV NUSISTATYMAS PRIEŠ KOMINTERNA

Vašingtonas (UP). Amerikiečių nusistatymą dėl neseniai paskelbto komunistų manifesto apie steigimą kominformbiuro išdėstė einas užsienio reikalų ministerio pareigas Lovettas. Jis pažymėjo, kad komunistų programą palaikančios vyriausybės aiškiai davė suprasti, jog jos siekia sutrukdyti Europos atstatymą. Jų nutarimai yra tai naujas užsimojimas sudaryti amerikiečių politiką.

Jis pareiškė: „Europos tautos, kurios pasiduoda piktoms ir skrupulingoms užmačioms, imasi ant savęs sunkią atsakomybę, nes jei Varšuvoje paskelbtos koncepcijos paimtų viršų, tai tuomet Europos ūkiškoji katastrofa yra neišvengiama.“ Amerikiečių vyriausybei tas esą labiausiai stebėtina, kad šio, prieš Jungtines Amerikos Valstybes nukreipto, dokumento pasirašysiujų tarpe, esą ir tam tikrų valstybių, būtent Sovietų Rusijos, atsakingi kabineto nariai.

Toliau Lovettas išdėstė amerikiečių tolimą laikyseną šiuo atžvilgiu: „Amerikiečiai dabar turi nenustoti šalto kraujo ir aiškios galvosenos. Mes neturime leisti nukreipti save nuo pasirinkto kelio ir su simpatija bei su ramiu realizmu toliau tyrinėti klausimą, kaip yra galima padėti Europai.“

Bet Lovettas atsakė atsakyti į klausimą,

ar komunistų komunikatą užsienio reikalų ministerija traktuoja kaip ūkinio ir politinio karo paskelbimą prieš Jungtines Amerikos Valstybes.

BIDAULT NEIGIAMAS PAŠISAKYMAS
Naujorkas (AP). Prancūzų užsienio reikalų ministeris Bidault pareiškė savo nuomonę dėl kominformbiuro įsteigimo Belgrade. Tą įvykį jis skaito nauja kliūtimi pasaulio taikai ir tarptautiniam bendradarbiavimui. Prancūzai nesą jokio pagrindo didžiūti, kad ji buvusi atstovaujama toje „liaudies demokratijų akademijoje“. Paplaustas, ar jis mano, kad dabartinė ūkio krizė Europoje prisideda prie komunizmo sustiprinimo, Bidault atsakė, jog yra aišku, kad badas ir vargas skatina neramumus.

GALVOJA APIE SUVARZYMUS
Vašingtonas (INS). Sovietų priemonės varžyti amerikiečių veikimą Sovietų Sąjungoje išsąuks dar didesnių suvaržymų pavartojimą prieš sovietų spaudos atstovus ir karinius attaches Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Vienas Atstovų rūmų delegatas pasiūlė sudaryti visam vakarų pusrutuliu įstatymų sistemą apsaugojimui nuo tokių komunistinių pasireiškimų, kurie dabar vyksta Europoje.

Vienas Brazilijos senatorius išsireiškė, kad kominternos atkūrimas gali privesti prie diplomatinio santykių nutraukimo tarp Brazilijos ir Sovietų Sąjungos.

SUSIROPINIMAS JT SLUOKSNIUOSE
Naujorkas (Dena/Reuter) Zinia apie kominformbiuro „kovai prieš amerikiečių imperializmą“ sudarymą Jungtinių Tautų sluoksniuose sukėlė didelį susirūpinimą. Bijomasi, kad praraja tarp Rytų ir Vakarų gali dar labiau padidėti.

Rusijos - Italijos slapti pasitarimai
Italijos užsienio reikalų ministerija praneša, kad rugsėjo 30 d. įvyko italų ir rusų atstovų pasitarimas tikslu „išstudijuoti santykių pagerinimo galimybes“. Nurodoma, kad slapti pasitarimai turi didelės reikšmės. Rusiją atstovavo jos ambasadorius Romoje M. Kostilevas, o Italiją — užsienio reikalų ministeris grafas Storza. Italų spauda spėja, kad buvo kalbama apie Italijos kolonijų likimą, ir Rusijos laikyseną dėl Italijos priėmimo į JT šeimą.

ANTIBRITISKAS PASIŪLYMAS
Italų — rusų slaptas pasitarimas kaip tik supuola laiko atžvilgiu su Italijos kairiųjų pasiūlymu, kad Italija pasistengtų užsitikrinti Rusijos paramą kolonijų konferencijoje prieš D. Britaniją. Britanija laike karo užėmė visas penkias Italijos kolonijas: Eritreją, Somaliją, Cyrenaicą, Libiją ir Etiopiją.

Italijos komunistų laikraštis „L'Unita“ dėl Italijos nepriėmimo į JT suvertė kaltę Jungtinėms Amerikos Valstybėms. „Amerikos dėmesys užkerta kelią Italijai būti JT nariu. Jos trukdymas Rumunijos ir Bulgarijos priėmimo privertė Rusiją blokuoti Italijos priėmimą į JT.“

Neatsižvelgiant italų — rusų pasitarimų,

KUNIGAI PRIESINASI JT ĮSIKORIMUI MANHATTANE
Naujorkas. Tarptautinės katalikų tiesos draugijos pirmininkas kun. Edv. L. Curran pranešė Jungtinėms Tautoms, kad jis imsis akcijos prieš įkūrimą JT būstinės Manhattane. Jo skunde nurodoma, kad Jungtinėms Tautoms nepavyko sukurti pastovią taiką. Dar daugiau — jos pasidarė Sovietų Sąjungos rupuor JA Valstybėms „kolioti ir šmeižti“. Kun Curran, šv. Juozapo RK bažnyčios Brooklyne klebonas ir buv. religinio laikraščio „The Tablet“ vyr. redaktorius, sakė skundą perduosiąs Naujorko aukščiausiajam teismui.

tuot tarpu nėra ženklų Italijoje, kad komunistai sustabdytų prieš tris savaites pradėtą kampaniją tikslu nuverstį dabartinę Italijos vyriausybę, kurios narys yra ir grafas Storza. Laikini planai generaliniam streikui Romoje, kaip protestas prieš policijos areštus komunistų ekstremistų, paruošti.

Italijos kairieji jau seniai reikalavo pradėti pasitarimus su sovietais. Jie nori, kad Italija sudarytų prekybos sutartis su sovietų įtakoje esančiais kraštais, kaip, kad Italija padariusi su Vakarų sąjungininkais. Grafas Storza ne kartą jau yra pareiškęs, kad Italija turėtų palaikyti draugiškus santykius kaip su Vakarais, taip ir su Rytais. (NYHT)

Šios dienos numeryje:

KOMINTERNO ATGIMIMAS IR DUONOS RIEKĖ

PASAULINIS VIESPATAVIMAS

NAUJO GYVENIMO EVANGELIJOS...

LIETUVA PRIVALO TAPTI NEPRIKLAUSOMA

JAV KONGRESO DELEGACIJA, PRANCUZIJA ir LIETUVIAI TREMTINIAI

KANADJECIAI IESKO LAIVŲ DP TRANSPORTUI ir kit.

PAGALBA EUROPAI DAR NERA TIKRAS DALYKAS

Southamptonas (AP). Pietų Dakotos respublikonų atstovas Francis Case 25 dienas lankėsis D. Britanijoje ir Europos kontinente, pataria Europos tautoms nustoti „savę kvailinti“, kad JAV finansinė pagalba Europaj yra tikras dalykas.

F. Case kartu su kitais kongreso komiteto nariais, kurie buvo atvykę studijuoti Marshallio Europos pagalbos įgyvendinimo plano, jau išvyko į Ameriką.

* Bagdadas (AP). S. m. spalio 17 d. numatoma susaukti visų Irako genčių vadų konferenciją, kur bus svarstoma Palestinal ginti savanorių telkimo klausimas.

Vėl sius komisija į Balkanus

Naujorkas (Dena/Reuter). Politinė komisija 34 balsais priėmė amerikiečių pasiūlymą, kuriame numatoma, jog visuotinas susirinkimas turi rekomenduoti Jugoslavijai, Bulgarijai, Albanijai ir Graikijai bendradarbiauti dėl esamojo ginčo likvidavimo taikingu būdu. Be to, buvo nutarta pasiūsty naują komisiją į Balkanus. Jos būstinė bus Salonikuose. Minėtos Balkanų valstybės yra raginamos remti komisijos veikimą.

Bulgarijos ir Albanijos atstovai pareiškė, kad jie dabar negali jokio atsakymo duoti, ar jie pasiduos visuotinio susirinkimo nutarimams Graikijos klausimu.

Vienas Jungtinių Tautų atstovas pasakė, jog šią savaitę neįvyks pilnatis posėdžio, nes nėra rasta išeities, kaip spręsti susidariusį klausimą dėl susikomplicavusių rinkimų į Saugumo Tarybą. Jis dar pažymėjo, kad šešių pagrindinių komisijų darbai taip palengva stumiasi pirmyn, jog dar nė viena tema nėra tiek paruošta, kad ją būtų galima patiekti visuotinam susirinkimui. D. Britanija dabar esanti jau nusistačiusi remti Marshallio pasiūlymą dėl sudarymo Tautos ir Saugumo komiteto iš visų JT atstovų. Tas pritarimas esąs atsiradęs po to, kai buvo paskelbta kominformbiuro sudarymas Belgrade.

Palestinos komisijoje Leškija pasisakė už Palestinos padalinimą ir už išleidimą tuojau 250.000 Europos žydų.

Saugumo Taryboje buvo svarstomas Indonezijos klausimas.

14-KA MIRTIES SPRENDIMŲ GRAIKIJOJE

Atenai (UP). Kilnojamas karo lauko teismas Dramoje, Graikijos Makedonijoje, nutiesė mirties bausmę 14-ka asmenų, (jų tarpe 4-rias moteris) iš 52 kaltinamųjų. Visi buvo kaltinami guerilų rėmimu Kavalla apylinkėse. Be to, 8-ni nubausti kalėti iki gyvos galvos, 14-ka išteisinta ir likusieji gavo mažesnes kalėjimo bausmes.

* Iš tolo vairuojamas amerikiečių lėktuvas grįžo iš Londono į Jungtines Amerikos Valstybes per 14 val. ir 11 min. Ir grįžtant lėktuvo įgulai neteko įsikšti į automatiškojo valdymo aparatūrą.

JUNGTINIŲ TAUTŲ POSEDZIUOSE

JT visuotinio susirinkimo pirmininkas Dr. Oswaldas Aranha (kairėje) sveikinasi su JT generaliniu sekretoriumi Trygve Lie. (Dena-NYT-Bild)

RUSIJA REMIA EMIGRACIJĄ Į PALESTINĄ

Londone buvo paskelbta sensacinė naujiena, kuri visais atvejais patvirtina anglų generolo Sir Frederico Morgano pereinčių metų reveliacijas. Britų okupacinė valdžia kaltina sovietų okupacinę valdžią Vokietijoje už organizavimą slaptos žydų emigracijos į Palestiną. Nelaimingieji žydai, kilę daugiausia ne iš Vokietijos, bet iš Rytų Europos (Ukrainos, Lenkijos, Rumunijos, Vengrijos ir t.t.) vaidina rolę tos ozkos, kuri yra skirta liūti privileiji. Sovietų valdžios pastangoms jie yra surenkami Baltijos ir Adrijos uostuose ir laivais vežami į atvirą jūrą, kur jie turi prasiveržti pro anglų užtvartas ir išlipti Palestinoje.

Tuo siekiama padidinti anglų sunkumus Palestinoje, išprovokuoti riaušes ir net žudynės su arabais, kad vėliau galima būtų pateisinti sovietinės intervencijos pretekstą.

Be to, sako anglų spauda, šis emigracija yra organizuojama dar ir kitu tikslu, būtent ji panaudojama slaptam eksportui juodosios rinkos prekių. Sovietams padedant, žydų emigrantai yra gerai aprūpinti. Morganthau markėmis. Jie supirkinėja juos būtinus kiekius brangiųjų daiktų. Toliau bū-

JUDOSISKI DARBAI

Cilės vyriausybė paskelbė komunikatą, kuriame kaltina Jugoslavijos vyriausybę už suorganizavimą „plačiai išsivysčiusios komunistinės špionažo ir sabotažo organizacijos“, kurį esanti vadovaujama Jugoslavijos diplomatų Argentinoje. Esą įrodymų, kad viena sabotažo organizacija, kurią su-

SUĖMIMŲ BANGA

Berlynas (NZ). Saksonijos provincijoje prieš keliolika dienų prasidėjo suėmimų akcija. Suimama politinių partijų nariai ir net jaunimas. Už vis labiau suimami tie, kurie palaiko bet kokį kontaktą su „Vakarais“.

Pareiga Tėvynei

Tremtyje gyvendami, dalinamės trejopais jausmais—vienai, pilni nerimo ir susirūpinimo apie tragišką lietuvių tautos dalies, likusios Tėvyneje, būklę, kiti apimti laukimo išganingos valandos, sekant audringą pasaulinių įvykių raidą, treči gi išeina iš mūsų kasdieninių rūpesčių tremties kasdienybėje.

Visi jau būsimie apsipratę su tikrove virtusiu politiniu pasaulio pasidalinimu į du frontus. Tačiau mūsų išgyvenančių kas valandą naujus pagelbos šauksmus iš neviltyje atsidūrusių brolių ir seserų Tėvyneje, neįtikina mechaniskas ir, pasakytume, ne visai tikslus, toks pasaulio paskirstymas. Už geležinės uždangos yra dar plieno uždanga, pro kurią dar neprasiskverbia Vakarų pasaulio diplomatijos žvilgsniai. Nenuostabu, kad įvykiai Balkanų valstybėse, Cekoslovakijoje, Lenkijoje, Austrijoje, o taip pat ir kitur, kur skverbiasi raudonoji mašinerija, su tokiu jautrumu ir pasipiktinimu randa atgarsio Vakarų spaudoje bei valstybės vyrų lūpose. Jie tuos įvykius mato ir stebi savo akimis, gi iš arti žiūrint, kiekvienas daiktas atrodo didelis. Kas čia nuostabus, jei vieno jugoslavų pirklio pagrobimas Vienos kavinėje sudaro sensaciją, jau vertą išties skilčių sąjungininkų spaudoje, jei opozicijos laipsniškas likvidavimas ir jos vadų pakorimas „sujaudina“ ponus sefatorius ir kitus „giliai užjaučiančius“ nelaimingiems tų kraštų politikams, kurie pasitikėdami duotomis jiems garantijomis, gimusiomis istorinėse Teherano, Jaltos ar Potsdamo konferencijose, — šiandien vienas po kito eina į kartuves lydimi viso pasaulio „užuojautos ir susijaudinimo“ ... Ir visa tai vyksta, žinoma, svetimų valstybių ambasadorių, pasiuntinių, specialių diplomatinių bei karinių misijų akivaizdoje!

Mums gi būtų lengva suprasti, kas gali dėtis tuose sovietų užimtuose kraštuose, kur neprasiskverbia jokie svetimi žvilgsniai, jei tas supratimas nebūtų lydimas geliančiais išgyvenimais, girdint brolių ir seserų bekompromisinės kovos šūkius jau ne už kokias politines teises, bet už teisę gyventi kūdikiui, motinai, senam tėvui, paprastam artojui ir darbininkui, už teisę gyventi lietuvių rankomis nuo amžių purentoje žemėje. Šiandien jau aišku, kad vien tik savo jėgomis, kiek jos ryžtingos ir kovingos bebūtų, pagrindinio tikslo — Nepriklausomos Lietuvos, neatkovosime. Ta kova jau išėjo iš mūsų vieno galimybių lauko... Bet kova eina jau už žmogaus, kaip tokio, egzistenciją, už nuogą gyvybę, kova prieš sužvėrėjimą ir siaubingą vieni kitų naikinimą. Bet gi ta kova plečiasi ir darosi visuotina.

Tat ar ne laikas ir mums, tremtyje ir išėjimoje esantiems, kartą rimtai ir susikaupus, suvesti iki šiol vestos kovos balansą ir pažvelgti, kur šiuo metu randamės, kur esame nuėję tame kovos bare, ką esame nu-

veikę ir ką esamomis sąlygomis galėtume daryti, kad neliktume gyvenimo rutinos nustumti į pasyvių stebėtojų vaidmenį. Svarbiausias čia būtų klausimas, ar visi ir visur dėjome ir dedame pastangų, kad mums uždėta Tėvyneje pareiga būtų vieningai visų vykdoma? Ar išblaškymas po visus pasaulio kampus, neišblaškė ir reikalingo sutarimo?

Tiesa, tai labai jautrus klausimas, ypač tų, kai kartais liečiami ir labai jautrus žmones. Aišku taip pat, kad vienu straipsniu laikraščio skiltyse tokie klausimai neišsprendžiami. Bet kas sielojasi Tėvyneje, o ne vien tik savo asmeniskais reikalais, sielojasi kartu ir visa darbo eiga, darbo, dirbamo Tėvyneje labo vardan. Gal tie klausimai galima būtų palikti nuošaliai, palikti ir toliau tiems, kurie jį dirba, kurie jau daug yra jam trūso paaukavę. Bet akivaizdus faktų, plaukiančių iš Tėvyneje padangės, nerimas ima, kai matai, kad tuo darbo rutina įgauna perdem konservatyvų „šaltakraujškumo“, kai nematyti gyvesnio reagavimo, kai nejauti, kad tuo darbu einama kartu su įvykiais, o tik sekama iš paskos, lyg netep-tais ratais.

Su pasigerėjimu tenka sekti tų Balkanų valstybių politikų žygius, kurie, laimingu būdu pasiekę laisvąjį pasaulį, organizuotai veikia ir yra pasiekę esamos aplinkybės itin gerų rezultatų savų kraštų padėčiai tinkamai nušviesti aukščiausiose pasaulio politikos institucijose. Bet jie, žinoma, siekia ne tik informuoti apie tai, kas ir taip gerai žinoma, bet jie, aktyviai kovodami už pavergtų tautų laisvės atstatymą, su konkrečiais planais ir siūlymais taip pat yra gan toli pažengę. Ir tai kelių mėnesių būvyje. Bet, mes, deja, dar nieko iš niekur negirdėjome, kas mūsų yra padaryta, kad, pvz., JTO visumos sesijos metu bent kurioje nors iš jos pakomisių būtų buvęs užsimintas Lietuvos vardas. Mes gerai žinome, koks tai sunkus uždavinys esamoje poūinėje konsultacijose, aigaivinti prisiminimą tų geografinių vietų, kurios pasaulio politikoje paskirai nebevaiddina to vaidmens, kokio mes trokštume. Bet ar todėl reiktų atsisakyti pareigos, nuo kurios niekas nėra paliosavęs?

Iš dalies džiaugdamiesi, kad kai kur pasigirsta balsų apie mūsų tautos tragediją, ar tai bus Henry de Chamber knygos pavaldas, ar kokiu didesnio laikraščio straipsniu, kartu nekantriai laukiame, be raminausių žodžių, konkretnių pasirodymų tokių darbų, kurie bent dalinai atliktų tam tikrų institucijų skambiems pavadinimams.

O šiuo metu kaip tik svarbiausia, kad pasaulio akys nebūtų „suzavėtos“ tik vieno Europos regiono įvykiais, bet kad jos pažvelgtų, pagaliau, kas dedasi ir už plėtinės uždangos, kur vyksta naikinimas ne opozicijos teisių ir jos gnybėj, o išties tautų. Ar gi tai būtų mažiau veria dėmesio?

J. B-kis

KOMINTERNO ATGIMIMAS IR DUONOS RIEKĖ

Dvi charakteringos žinios šią savaitę nustelbė visus kitus pranešimus. Viena jų — iš Rytų — skelbia apie 9 Europos kraštų komunistų partijų informacinio centro Belgrade įsteigimą. Kita — iš Vakarų — praneša apie prez. Trumano pradėtą maisto taupymo kampaniją. Iš pirmo žvilgsnio tos žinios gali atrodyti lyg ir nesvarbios ir viena su kita nesurįštos. Juk ne paslaptis, kad visos komunistų partijos, kur jos bebūtų, klauso tik Kremliaus ir tokio naujo centro, kuriame daugelis išdirį kominternu atgimimą, įsteigimas padėties nepakeistų. Iš kitos pusės prez. Trumano paraginimas kiekvieną dieną sutaupti bent vieną riekę duonos neatrodo rimtu atsakymu į komunistinio internacionalo atgaivinimą. Tačiau iš tikrųjų tos abi žinios taip gerai apibūdina šių dienų padėtį, kad ties jomis verta ilgiau stebėtis.

1943 m. kovo 19 d. Kremlius, įvykių spaudžiamas, oficialiai lyg atsisakė savo pasaulinės revoliucijos siekimo ir, savo gerą norą įrodymui, paleido kominterną. Likimo ironija norėjo, kad tą paleidimo aktą tarp kitų pasirašytų Dimitrovas, Gotvaldas, Thorez ir Togliati, kurie šiandieną savo tėvynėse yra arba ministrai pirmininkai arba nori jais būti, o jų politika ir didžiausiais optimistais neleidžia patikėti, kad ji ne Maskvoje nustatoma. Lordas Vansittartas, ilgametis britų užsienio reikalų ministerijos generalinis sekretorius pareiškė, kad naujo tarptautinio komunistų centro įsteigimas nieko nusteibinti negalės, nes niekas rimtai negalvoja, jog senasis kominternas iš tikrųjų nebeegzistuoja. Jei taip, kyla tuojau klausimas kodėl gi kaip tik dabar apie tai skelbiamas, dabar kad... daugelis optimistų tikėjosi, kad UN galės patiekti bent laikiną daugelio problemų sprendimą? (Pats nutarimas įsteigti tokį centrą buvo padarytas Varšuvoje slaptose Rytų Europos kraštų ir Italijos bei Prancūzijos komunistų partijų konferencijoje, kuri įvyko rugsėjo 22—23 d. d., o paskelbtas tik pereinamo savaitės pabaigoje Maskvos „Pravdos“ skiltyje).

Kiek pagalvojus atsakymą į tą klausimą

lengva surasti. Tas komunikatas, kuris skelbia apie naujos institucijos įsteigimą, yra logiškas narys sovietų užsienio politikos grandinėje. Prisiminkime tik paskutiniųjų dienų įvykius. Triukšminga Višinskio kalbą UN visuotiniame susirinkime, sekė Petkovo pakorimas. Dar aidui apie tai nenu-rimūs, sovietai patiekia naują patiekalą — kominterną. Vis nauji atentatai prieš pasaulio ramybę. Jais siekiama įvyti baimės Europai. Višinskis tvirtino, kad amerikiečiai, bent kai kurie, trokšta karo, o Marshallio planas esą spąstai Europai pagauti, Petkovo pavyzdys parodo, kad niekas negali išgelbėti kitaip manančių, o Belgrado nauja įstaiga turi priminti, kad komunizmas neatsisako savo senų svajonių.

Kremlius, atrodo, žino, kad dabar ateina jam didžioji proga, kuri greit nepasikartos. JT maithimo įstaigos gen. sek. sir John Boyd Orr prieš keletą dienų tvirtino, kad per ateinančius 12 mėnesių nuo bado ar jo pasekų mirs daugiau žmonių, negu kad karo metais, įskaitant ir bombardavimų aukas. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Bidault nuskubėjo pas Trumaną prašyti pagalbos, nurodydamas, kad Prancūzija dėl dolerių stokos nebegalinti pirkti javų ir nupiešdamas galimas tokios padėties išdavus. Marshallio planas, iki taps kūnu, dar turi nugalėti nemažą kliūčių. Žodžiu, Kremlius nutarė, kad atėjęs laikas triukšmingai trenkti kumščiu per stalą. Praktiškai, kominternu atgimimas daugiau pasireiškė Prancūzijoje ir Italijoje. Tų dviejų kraštų komunistų partijos pasidarė mažiau tinkamos koalicinėm vyriausybėm, tačiau iš kitos pusės, siekiama pabrėžti jų revoliucinis charakteris ir lygi žadama pagalba iš išorės. Visa tai turi padraštinti tų partijų narius, išgąsdinti priešininkus ir priversti juos nutilti, o apatijon patekusias mases sugundyti savo puson arba bent juos paversti bevaliais žiūrovais, besirūpinančiais vien tik savo galva.

Zinomas sovietų rašytojas Ilya Erenburgas, matyti, norėdamas nuraminti tuos sovietinius sluoksnius, kurie abejoja savo pranašumu prieš amerikiečius, „Pravdos“ skil-

tyse įrodinėja, kad sovietų tautos savo kultūra praneša amerikiečių technika, kuri esanti kiek aukštesnė Girdi, automobiliai lengviau padaryti, kaip parašyti „Karą ir Taiką“. Galima sutikti, kad Fordo įmonių inžinieriai ir bendromis jėgomis neparasytų to romano, tačiau ir grafas Levas Tolstojus vargu ar sukonstruktuoję automobilį, Polemizuoti su ponu Erenburgu neverta Tenka tik pastebėti, kad tas jo straipsnis, kaip ir Višinskio kalbos, primena garsaus vokiečių karo filosofo Clausewitzo posakį, kad prispastam kiekvienas drąsos pasireiškimas atrodo didžiausia išmintimi.

Dar žiniai apie kominternu atgimimą beaidint — šį sekmadienį po piet prezidentas Trumanas atidarė propagandos už savanorišką maisto taupymą vaju. Jis ragino amerikiečius sumažinti savo maisto suvartojimą, kiekvienas amerikietis į dieną turėtų suvalgyti bent vieną riekutę duonos mažiau kaip iki šiol, vieną dieną į savaitę antradieniais nevalgyti mėsos, o ketvirtadieniais paukštienos ir kiaušinių. Okininkai turėtų susilaikyti nuo duoninių javų šerimo, taip pat ir spirito voryklos turėtų sumažinti savo gamybą. Visomis tomis priemonėmis siekiama padauginti eksportui skiriamų maisto produktų kiekį ir kartu neleisti kilti kainoms. Tai daroma savanorišku pagrindu, nes kitų kraštų pavyzdžiu, racionavimo — kortelių sistemos įvedimas JAV reikalauja kelių mėnesių laiko, o Europajai pagalba reikalinga tuojau. Tą savanorišką akciją lydi ir kitos priemonės. Pavyzdžiui, biržose suvaržyta spekuliacijos jėgais. Iki šiol buvo taip, kad darant pirkimus iš karto reikėjo įmokėti palyginti mažą sumą — likusius pinigų galima buvo sumokėti vėliau. Ta aplinkybė paskatino mestis į spekuliaciją javais. Žinodami, kad maisto produktai yra labai reikalingi ir jų kainos vis kyla, spekuliantai bet kokiu kaina perka pasiūlytas prekes, būdami tikri, kad dar 24 valandų laikotarpyje gaus daugiau. Faktas, kad į tokią spekuliaciją nereikia įdėti daug grynų pinigų, ją tik skatino. Dabar grynų pinigų dalis bus jau daug didesnė.

Po prezidento kalbėjęs užsienių reikalų ministras G. C. Marshallis nurodė į tų visų priemonių reikšmę užsienio politikai. Jis tvirtino, kad „užsienių politika įsiveržė į kiekvieno amerikiečio privatų gyvenimą ir atsisėdo prie jo valgomąjo stalo.“ Visas tas vaju turi dar šalutinį tikslą, būtent, amerikiečių viešąją nuomonę palankiau nuteikti Marshallio planui ir, kas dar svarbiau, greitai pagalbai, nelaukiant to plano įgyvendinimo. Blogiausioje padėtyje, amerikiečių nuomone, dabar esančios Prancūzija, Italija ir Austrija. Pačioje Amerikoje šiuo klausimu yra dar visokių nuomonių. Taip, pavyzdžiui, pereiną savaitę Berlyne viešėjęs JAV kongreso komisijos pirmininkas John Tabor pareiškė spaudos atstovams, kad jis Europoje nematęs tikrai išbadėjusių žmonių. Į vieno korespondento paklausimą ar Europa be JAV pagalbos neatsidurs sovietų rankose, Tabor atsakė: „Jei tautos dėl nedamatinimo ieškos pagalbos komunizme, tai jos pasieks tik to, kad susilauks tikro bado!“ Tai nuomonei galima

pritarti tik su tam tikrais rezervais. Alkana lengviau sugundyti, negu sotų! Bet netruksta ir kitų nuomonių. Štai pav. Illinois senatorius Scot Lucas pareiškė, kad „jei kongresas prieš gruodžio 1 d. nepriims pagalbos Europai įstatymo, JAV turės pasiruoti per ateinančius keturius metus kasmet išleisti po šimtą milijardų dolerių savo krašto gynimo reikalams, nes komunistai nori Vakarų Europoje įsisteigti tramplyną suoliui į Ameriką!“

Kaip ten bebūtų, ateinančią žiemą milijonai europiečių, gal būt, pirmą kartą supras visą kasdieninės maldos žodžių prasmę: „Kasdieninės duonos duok mums šiandien... ir nevesk mus į pagundą, bet gelbėk nuo viso pikto. Amen“

V. MESKAUSKAS

TEISIAMI „ISDAVIKAI“ JUGOSLAVIJOJ

Belgradas (AP). Serbų ūkininkų partijos vadas Dragojub Jovanović atiduotas teisman už išdavimą, pastangas diskredituoti ir nuversti valdžią bei šnipinėjamą užsienio naudai. Panašiai kaltinamas ir Franjo Gazi, kroatų (Jugoslavijoje) ūkininkų partijos narys.

MYRONAS C. TAYLORAS BERLYNE
Prezidento Trumano asmeninis atstovas prie Vatikano, lankydamas aukštusios Vokietijos dvasiškius, buvo atskriedęs į Berlyną. (Dena—CIC—Bild)

James Burnham knygos PASAULINIS VIESPATAVIMAS santrauka

Vis dėl to Mayá, nors ji tėra tik iliuzija, kai kuriems savotiškai egzistuoja. Tai, kas yra mistiška, gali būti diskutuojama, kol mistiškai galvojama. Bet kaip tik mes kalbame apie kalnus, apie slėnius ir miestus, apie mašinas, fabrikus, tautas bei klases, mes esame priversti apiešiti mistiškumą, esame priversti naudotis griežtais ir mistiškai tolimais kriterijūmiais, jei norime turėti rimtus atsakymus. Tuo metodu naudojantis, mes turime atsakyti, kad atsakymas nuo valdžios, pilnai galimas izoliuotam asmeniui, išsprendžia socialines ir istorines politikos bei karo problemas tik tada, jei visi atsakymo nuo jos. Jei visi argentiniečiai ir atsakytų, tai dar liktų urugvajiečiai, kurie manytų esant lengva pešioti savo kaimynus.

Atsakymas nuo valdžios ir atsakymas totališkai nėra logiškai neįmanomas. Aš nematau, kad būtų reikalinga patiekti įrodymų, jog jis yra tiek negalimas, jog jo įgyvendinimas reikštų stebuklą išeinantį iš mūsų vaizduotės ribų. Tai reikštų visiška visuomenės transformacija, pakeliant dabartinę civilizaciją į tokią, kuri tiek būtų nutolusi nuo mūsų šiosios, kiek dabartinis amžius nuo primityviųjų laikų. Yra galima manyti, kad tokia transformacija, kai kurių didelių religijų pranašaujama, sudaro žmoniškos istorijos tikslą. Jei taip, tai tas tikslas yra toks tolimas, su kuriuo mes negalime turėti jokio kontakto, net ir paįsinaudojant švelniausiu dvasiniu radaru.

Priešikime, kad individai — ne visi, o kurios nors vienos tautos; atsakymo nuo valdžios, savaiame suprantama, kad kartu su tuo išnyksta ir tauta nes nebėra prievartos ir valdžios, kuri glaustų žmones į bendruomenę. Iš atsakymo nuo valdžios plauktų, kaip mes iš anksto žinome, visiškai paveržimas. O istoriniai eksperimentai rodo, kad vergų pasyvumas toli gražu nesužvelmina vergijos. Gal būt, moraliskai būtų geriau gyventi vergijoje, būti musulmam, kankinamam ir alkinamam, negu kad gintis kardu, tuo baisyu naujuoju kardu, kurį nukalė „atominiai inžinieriai“. Galėtume net prileisti, kad viena kuri tauta, paaukojusi valdžią, ilgai, po ilgų amžių, paskatintų savo pavyzdžiu ir kitas tautas panašiai pasielgti.

Bet yra neabejotinai tikra, kad tokios tautos nėra ir nebus. Vienos tautos pillečių atsakymas nuo valdžios priklauso stebukliui, kaip ir atsakymas į pasaulinius atsakymus. Mes galime prašyti stebuklo maldose, bet tikėjimasis ar vilimasis stebuklu negali sudaryti pagrindą socialinėms prob-

lemoms spręsti. Teologai vertina stebuklą kaip užtarnautas padėkos aktą; mes nesame jos užsitarnavę ir neturime teisės stebuklo laukti.

Jei mes norime grįsti mūsų samprotavimus patyrimais ir realaus gyvenimo faktais, mums reikia atsakyti — nuo vilties ir nuo noro išspręsti vienu „amžinu sprendimu“ visas politikos ir karo problemas. Mes žinome, kas sudaro vienintelį galimą permanentinį sprendimą, bet mes žinome taip pat, kad pasaulis jo nepriims. Taigi, vis dėl to gindami permanentinio sprendimo idėją ir siekdami sudaryti programą tos idėjos šviesoje, atlikime uždavinį kulkų ir galimą: suraskime dalinių ir laikinų sprendimų. Mažos įmonės savininkas būtų didelis kvailys, jei jis, belaukdamas nesantios vieno milijono dolerių paskolos, bankrutuotų, atmetęs vieno tūkstančio pasiūlymą.

Ką mes bedarytume — niekas negali garantuoti „amžinos taikos“. Niekas negali mus užtikrinti, kad vieną dieną atominiai ginklai nesunaikins žmonijos ir josios civilizacijos. Vis dėl to mes galime padaryti tai, kad karas būtų nudaugelis arba, kad jis būtų ne toks žiaurus arba, kad jis baigtųsi mums palankiai. Jei mes tikrai negalime apsaugoti civilizacijos nuo sunaikinimo, tai mes galime panaudoti priemones, kurios sukeltų dar šioškos tokios vilties. Tarp kita ko, aš esu nuomonės, kad maži trumpi ir lengvi karai yra geresni už ilgus ir didelius karus, nors priešingoji nuomonė taip gi yra plačiai pasklidusi. Ir jei karo laimėjimas reiškia konflikto palanklį, mūsų šitiktinimams, išvadą, tai, žinoma, geriau yra karą laimėti, negu jį pralaimėti.

Tai, kas vadinama „viešąja nuomone“ yra ne kas kita, kaip serija idėjų ir jausmų, kintančių ir nesuderinamų. O jausmas yra mišinys gerų ir blogų impulsų. Nedaug tėra pasaulyje žmonių, kurie gali atsakyti nuo valdžios ir pasirinkti savo gyvenimui mistikos kelią, kurs — pagal visuotiną teigimą — priklauso tik žventiesiems. Vis dėlto „viešosios opinijos“ kompleksas šiandien teikia eilę mistizmo versijų. Visur kalbama ir skaitoma, apie „jėgos politikos“ pasmerkimą. Be palovos mums kartojama, kad nacionalistinės ir tarptautinės politikos tikslas esąs „taika“. Ir šie abu teigimai šiandien laikomi beveik aksijomomis. Kiekvienoje kalboje, kiekviename straipsnyje ir kiekvienoje knygoje, kur kalbama apie pasaulinius klausimus, jts rasite tas dvi tezes. O, istikrųjų, jos sudaro šaltinį visokeriopam sąmyšiui ir padaro tokią neperlipamą užtvartą, kuri aptamsina kiekvieną

politinę analizę ir sugriauna visokius politinius pasiūlymus.

Reikia aiškiai žinoti, kad nėra jokios politikos, kaip ta, kuri vadinasi „jėgos politika“. Teigimas, kad gali egzistuoti dar kitokia politika, yra tuščias ir prieštaraujantis. Tas, kas smerkia „jėgos politiką“, arba iš viso nesupranta, kas yra politika, arba norį apkaltinti kitą, užmaskuodamas savąją „jėgos politiką“.

Taip pat yra klaidinga manyti, kad „taika“ gali būti pagrindinis politikos objektas. Mes matėme, kad taika gali būti atskiro individo moralinio gyvenimo aukščiausias tikslas. Bet socialiniame organizme, koku yra tauta, taika negali tokio vaidmens vaidinti, nes tai būtų lygu to organizmo savijūdybei. Tauta egzistuoja, kaip interesų organizuota formacija, interesų, kurie

jungia jos narius. Tie interesai yra nuolat atakuojami įvairių įtakų iš vidaus, o iš užsienio juos spaudžia kitos tautos. Kai kurie tų interesų yra antraeilės reikšmės ir gali būti pažeidžiami, nesužalojus tos tautos, kaip atskiro bendruomenės. Bet jei svarbiausieji tautos interesai bei juos reprezentuojanti institucija pažeidžiami bei naikinami, tai tuo pačiu tauta paliauja egzistavusi. Tuo keliu tauta yra absorbuojama kitos tautos, ir jos nariai išmėtomi „socialinėje dykumoje“. Žinoma, atskiri individai palieka egzistuoti, bet tauta išnyksta.

Pasirinkti „taiką“ nacionalinės politikos objektu reiškia apsispręsti, kad net svarbiausieji tautos interesai bei institucijos, kurie bei kurios sudaro tautos egzistencijos istorinį pagrindą, nebus ginami. Kadangi būtinais reikišis vidinis ir išorinis spaudimas į tautos gyvuočius interesus, tai atsakymui egzistuoti. Prie pirmos progos, kurios ilgai laukti nereikėtų, tokia tauta bus sunaikinta. Istorija duoda pavyzdžių, kur jau yra toks likimas ištikęs eilę tautų. (Bus daugiau)

Choleros epidemija Egipte

Kairo (AP). Iki spalio mėn. 1 d. nuo choleros mirė 161 asmuo, bendras susirgimų skaičius jau pakilo iki 800, — praneša sveikatos ministerija.

Pranešime sakoma, kad laike 24 val. užregistruota 58 mirimai ir 114 susirgimų cholera, kiti 87 atsitikimai įtariamai. Šiauriniai Kairo distriktai yra pirmosios lūnijos kovoje su plintančia epidemija, kur skubiai vykdomas skiepijimas. Palestinos, Irako, Sirijos ir Libanono vyriausybės įsakė savo konsulatams Kaire neišduoti keleiviams iš Egipto vizų be įsiskiepimo pažymėjimų. Įvairios valstybės siūlo savo pagalbą kovoje prieš šią baisią ligą. Skiepus siunčia Irakas, gauta pasiūlymai taip pat iš D. Britanijos, Amerikos, Rusijos, Prancūzijos ir kitų valstybių. Egipto policija ir kariuomenės daliniai saugo įėjimą į Kairo ir kitas epidemijos paliestas krašto vietas.

* Persijos šachą prezidentas Trumanas apdovanojo Legion of Merit ordenu. (Dena)

M. Biržiška VILNIAUS UNIVERSITETAS 1940 - 1941 metais

teksią palaukti su jų priėmimu iki Vilniaus organizacija gausianti reikalingų žinių iš atitinkamų vietinių organizacijų. Tuo būdu peržiūrėti studentų prašymus, priėmimo pirmenybę aiškiai gaudavo vilniečiai, daugiausiai dar nelietuviai, tuo tarpu kai nevilniečiai, kurių daugumą sudarė lietuviai, beveik nebegaudavo vilties patekti universitetan.

Norėdamas tikrai pažinti tą pagalbą, kurią turėjo jam suteikti atsiųsti komjaunuoliai, rektorius peržiūrėjo su jais vilniečių prašymus, o nevilniečių prašymus leido sugrupuoti mokyklomis ir pavardėmis, kad lengviau ir greičiau būtų gautos žinios iš vietinių organizacijų. Vilniečių prašymai buvo peržiūrimi iš eilės, komjaunuoliams, ypačiai Kimmeliui autoritetingai reišiant apie juos nuomones: „tas geras vyras, reikia jį priimti“ arba „buvo mūsų organizacijoje, prilsim jį“ — ir priešiną „buvo antisemitas, negalima jo priimti“, „jo tėvas sionistas, negalima priimti“, „fabrikanto sūnus — atmesti“, „lenkų karininko sūnus — atmesti“ ir pan. Nepaprastai aštriai atsiliepdavo žydai prieš daugelį žydų priklaususių (arba jėgų tėvai priklausę) komjaunuoliams nesimpatingoms patriotinėms žydų organizacijoms, o lenkai (tikriausiai „lenkai“) prieš daugelį savo tautiečių kaip buvusių lenkų karininkų ar valdininkų vaikų. Bū-davo ir išimčių, kai pav. Kimmelis, pats fabrikanto sūnus, reikalavo priimti savo brolių nes nacionalizavus visus fabrikus tėvas jau nebesąs fabrikantas. Tačiau ar tai atsižvelgdami ir rektorius tautybę, ar kuriais kitais sumetimais, komjaunuoliai ypatingai lengvai praleisdavo lietuvius, baigusius vienintelę lenkų laikais Vilniaus lietuvių gimnaziją. Rektorius davė jaunuoliams taip pažalsti apie savaitę laiko, norėdamas geriau susiorientuoti esamoje paduotų prašymų ir komjaunuolių informacinių medžiagoje, be to, sulaukti jam pažadėtų žinių apie nevilniečius.

Per tą laiką paaiškėjo, kad išskiriant Kimmeli, visi kiti rektorius taktininkai dar nebuvo Vilniaus Universiteto studentai, tad kiekvienas iš jų visų pirma pats rūpinosi savo priėmimu. Kimmelis dėjo pastangų, kad visi būtų priimti iš tos privačios žydų gimnazijos, kurią jis pats buvo prieš metus baigęs, o beveik visų ją baigusiu jaunuolių bendra žymė buvo nepaprastai silpnai pažymiai, bet vis tai, antra Kimmelio, buvo „geri vyrai“. Be to, Kimmelis iš dešinės ir iš kairės protegavo visus, kas jį buvo prašęs, o prašančiųjų posėdžio metu pristrinkdavo pilnas koridorius. Ypatingai karštai protegavo Kimmelis gražias mergaites už „bučkių“ pažadėjimą,

kaip rektoriumi nusiskundė kelios kandidatės. Kai kurių kandidatų atžvilgiu komjaunuolių nuomonės savo tarpe nesutapdavo, o net būdavo viena kitai visai priešingos, dėl ko rektorius padėjęjai tarp savęs karštai susiginčydavo.

Kai komjaunuoliai pranešė rektoriumi, esą jau gavę reikalingų žinių „iš provincijos“ apie nevilniečių kandidatus, buvo pradėta nagrinėti šiųjų prašymai. Tačiau tos informacijos, liečiančios ypatingai lietuvius, buvo dažniausiai gautos iš žydų (partiečių) ar komjaunuolių — nebuvo aišku, kurie paprastai atestuodavo kandidatus „neigiamai“, kaip skautus, tautininkus, ateitininkus arba karininkų, valdininkų ir pasiturinčių ūkininkų sūnus. Kurie buvo darbininkų arba smulkųjų ūkininkų sūnūs ir dukterys, paprastai buvo apibūdinami kaip atžagareiviai, krikščionis demokratai ir davatkinai, davatkos — tuo būdu galutinėje išvadose tik nedaugelis lietuvių būtų priimta universitetan. Palankūs priėmimui net (girdi — buvusiuju) fabrikantų, pirklių ar namų savininkų ir pan. nelietuvių vaikų atžvilgiu komjaunuoliai karštai prieštaravo priėmimui lietuvių 30 ha „buočių“, lietuvių namų savininkų ir pan. sūnų ar dukterų.

Surinkęs reikiamą įrodančią medžiagą, po kelių labai varginančių posėdžių su komjaunuoliais, rektorius pasikvietė sau talkon prorektorius Bulovą, kartu pareikalavęs iš Partijos, tarpininkaujant komisarjui, sumažinti jam siunčiamų komjaunuolių skaičių iki kelių ir pašalinti iš dalyvavusių tarpo „bučkių“ protektorius. Po to dar kartą jis peržiūrėjo, jau be komjaunuolių pagalbos, kandidatų sąrašus, priimdamas dėmesin reikšmingesnius komjaunuolių įspėjimus ir sudarė pats priimtų į atitinkamus fakultetus sąrašus, kuriuos įsakė tuojau iškabinti Universiteto patalpose. Tuo būdu, pritariant drg. Bulovui buvo priimta universitetan ir 30 ha „buočių“, o keli negabūs ir tinginiai Kimmelio draugai ir draugės nebuvo įtraukti sąrašams, nežinint, kad jie buvo jau drg. Kimmelio „priimti“.

Cia prasidėjo antrasis priėmimo procedūros aktas, apie kurį galima pasakyti: „juokai pro ašaras“. Kadangi jau buvo pilnai užpildytos fakultetų normos, prasidėjo puolimas prieš rektorius ne iš esmės, ne principinis, bet jo apgullimas iš visų pusių verčiant ir kauljant virš normų dar kiek priimti.

Normos buvo sudarytos, atsižvelgiant Universiteto patalpų, anatomikumo, laboratorijų, seminarų talpumo, reikalingo tinkamam studentų praktikos užsiėmimų vedimui personalo,

Naujo gyvenimo evangelijos...

(LAISKAI IS PARYZIAUS APIE NAUJAUSIAS LITERATOROS SROVES IR MOKYKLAS)

Rašo BRONYS RAILA

IX. ŽILA PRIMADONA. PAGUODZIAN-TIS LAISKAS. RAIDES.

Šitai filosofiskai nusiteikusiame žmogui nuolat atsiranda jėgos groti su veltio šeine katarinka.

Be, kad ir gerai pasišalvėjęs nebūtų galima negroti, kai tokiam racionalistiniam prancūzų krašte visgi dasig gyvenama ligi gryną nesupratimą. Čia tebesiryžu tęsti naujausių literatūrinių srovių studijas ir todėl negali nekaltai apie surrealizmą.

Si labai moderniška naujoji meno ir literatūros filosofija bei praktika pas mus buvo atsakomai išstudijuota jau prieš 20 metų, kai dviejuose paskutiniuose „Keturių Vėjų“ numeruose iš Prancūzijos grįžęs ten aukščiausios mokslo baigęs A. Simenas davė maždaug po šimtą eilučių vertimų iš Andrė Bretono veikalų (ar straipsnių). Pas mus „Keturi Vėjai“ po to tuoj mirė, kad ainiuose gyventų. O Prancūzijoje surrealizmas toliau gyveno ir klestėjo, kad lavonu tapęs nebūtų palaidotas.

Ir štai pastaraisiais metais reikėjo jam išgyventi skaudžiausią tragikomediją! Mat, paaiškėjo, kad ne vien 50 metų sulaukusios baletos primadonos ir 70 metų amžiaus tenorai gana dažnai nesuvokia, kada jiems ateina laikas baigti šokti ar dainuoti. Iš to gaunasi neapsakomos kančios ne tiek jiems patiems, kiek žiūrovams. Ta taisyklė nuo amžių žinoma ligi koptumo, bet surrealizmo koplyčios popiežius Andrė Breton visgi perkėlė tą klaidų precedentą literatūron bei kituosna menuosna.

Teisybė reikalauja pabrėžti, kad surrealizmas, ypač dailėje, yra palikęs gilesnių pėdsakų, negu dabartinis egzistencializmas, kurio flirtas su tapyba, gal būtų, baigsis nepalikdamas vaiku, — nežūrnt, kad abortai. Prancūzijoje draudžiami ir skaudžiai baudžiami. O gyvenimo manierose surrealizmas ne taip lengvai pralenkis ir pats „Tabou“, prieš kurį reaktinė Dauphine gatvės liaudis jau ruošia fašistinius atentatus.

Tragedija betgi gaunasi iš to, kad surrealizmas žūt būt užsispyręs gyventi ir vaidinti vadovaujantios civilizacijos Europos mirties, bei jausmo, akcijos bei sapno viršūnes. Andrė Breton pernai sugrįžo iš Amerikos, į kurią jis buvo apie penkeris metus pabėgęs, ir dabar pasiryžo sutvarkyti gerokai pakrikusius savo bažnyčios reikalus.

Pirmiausia jis ekskumunikavo ir išklė kelis biauriausius heretikus ir dezertyrus: a) la Aragon, nejuokusį ir komunistą ir taip šlykščiai sutėrusius surrealizmo ... principus. Pusiausvyros atstatymui Andrė Breton emė pats rašyti ir duoti interviu net tokiems šventakupriškiems ir kiurai reaktionieriškams literatūros savitraščiams, kaip pav., „Le Figaro Litteraire“. Kaip ir dera papai, jis ten sprendė visus klausimus, davė patarimus, palaiminimą ištikimiesiems, išdėstė visuotinės taikos bazes ir pasaulinės valstybės konstitucinius pagrindus, įvertinę rezistencijos rolę ir t. t. Tokiais sunkiais klausimais Paryžiaus liaudis nebuvo pasirėngusi diskutuoti, o kai dėl priešvokiškos rezistencijos problemų, tai tūli pareiškė abejonių, kad per visą karą išba-

gusio į Ameriką pono Breton rezistencinė kova gal ir nepasizymėjo visu surrealizmu deramu efektyvumu ...

Norėdamas parodyti, kad jis grįžta namo su triumfu, — mažiausiai kaip Napoleonas iš Rusijos 1812 metais! — Andrė Breton apskelbė organizuotąs milžinišką surrealizmo parodą Paryžiuje, kur būsiąs duotas trūskinantis atsakymas visiems abejojantiems surrealizmo vitališkumu ir amžinu revoliucingumu — dviem tikraisiais žmonijos progreso vitaminais.

Viena paroda, daugiausia tapybinio žanro, jau įvyko pereinai vasarą, nors negalėčiau autoritetingai teigti, kad tai trūskinantioji. Gal vėliau bus daugiau ... Teko ją matyti. Bet kaip profanas meno klausimais, čia nedrįstu kišti savo sudilusios nuomonės kapelkų ir pasinaudosi „Le Monde“ dailės kritiko pastabomis. Dienraštis „Le Monde“ šiuo atžvilgiu gali būti autoritetu ne tik dėl to, kad tai yra prancūzų užsienio reikalų ministerio oficiozas, bet ypač, kad jis teikia visas objektyvumo garantijas. Mat atkakliai siekdamas išskaidyti įtarinėjimą, kad jis esąs buvusio „Le Temps“ įpėdinis, kad tebejaucias simpatijų vichystams ir tebėra sunkiosios pramonės bei 200 reaktionieriškiausių Prancūzijos familijų interesų gynėjas, savo publicistinėje ir kultūrinėje dalyje jis dažnai rodo retą toleranciją ir net šiltas simpatijas visokiems modernistams, visokiam pažangumui ir visokioms radikaliosioms teorijoms.

Aprašydamas tą surrealistų parodą, „Le Monde“ kritikas nuosirdžiai ją išgyrė ir pripažino buvęs nustebes, kad nieko daugiau nebematęs, kaip tik klasikai įprastus, kasdieninius ir visiškai normalius eksponatus. Vienintelis nenormalus ir naujas dalykas visoje parodoje buvo jam — paprastas stalas, prie kurio pardavinėjami bilietai, ir kelios paprastos kėdės, ant kurių galima atsistoti. Tik šie pastarieji eksponatai jį stebino savo nenormalumu ir originalumu.

Pirmojo pasaulinio karo metu tremtyje atsikūrus lietuviai rūpinosi ne tik savo mediaginiai reikalais, bet taip pat dirbo didelį bei vaisingą tautinės kultūros darbą ir sielojosi savo tautos likimu bei jos ateitimi.

Kokia turėjo būti karo audros sunaikintos Lietuvos ateitis? Nei rusams nei vokiečiams Lietuviai tauta nenorėjo vergauti: ji buvo pasiryžus tapti laisva ir nepriklausoma valstybe. Lietuviai tautos laisvės šaukškas ir sielą išvokė vokiečių okupuotoje Lietuvoje ir visame pasaulyje ten, kur buvo daugiau ar mažiau lietuvių.

Be Jungtinių Amerikos Valstijų, pirmojo didžiojo karo metu daugiausia lietuvių buvo Rusijoje. Čia ypač daug buvo šviesuomenės ir mokslus einančios jaunuosios. Tad Rusijoje lietuvių tremtinių buvo plačiai ir energingai veikama nepriklausomai Lietuvos valstybei atkurti.

Keista, tokį pat įspūdį išsinešiau ir aš ... Tad, brangūs broliai, dabar gal suprastite, kodėl aš taip sunkiai rašau ir rašalas džiūsta plunksnakotyje. Nebėra tikrai modernišku, tikrai nauju, tikrai revoliucinių srovių! Daugiausia vis kažkoks atrajoniškas senų ar jau visiems žinomų normaliausių receptų. Norėčiau tuos laiškus baigti ir nebeverginti jūsų Amerikos atradimo planų.

Kaip tik šiandien buvau taip visiška išsismėgęs ir jau stačiau paskutinį tašką. Bet ... štai duklė ir kabinėtą atneša laiška. Iš Lietuvos Rašytojų Tremtinių Draugijos Valdybos! Koks jaukus žaibas juoda nuobodžio nakti! ... Po to, kai prieš pusantur metų begėdiškai buvau sudaręs ir sufalsifikavęs mūsų rašytojų tremtinių jautrų atsisaukimą ... į pasaulio demokratinis rašytojus, jaučiau aiškiai, kad juoda katė buvo perbėgusi mūsų erskėčiuotą taką, ir sąžinė kankindavo. Ir štai dabar ant liuksusinio Draugijos blanko man rašoma:

„Brangus Kolega! Susirinkę aptarti savo rūpesčių, lietuvių rašytojai sveikina Tamsą kaip dvasios broli, tikėdamiesi, kad mintimis dalyvaujant mūsų antrajame tremties suvažiavime Augsburgėje. Mes neabejojame, kad ir ateityje savo raštais susiršim visur visuomet“.

Seka parašai braungių pažįstamų su suvažiavimu pirmininku Faustu Kirša („šiuo liečiu“, kaip ir aš ...) priešakyje. Prieš Draugijos valdyba dar specialiai sveikina ir pareiškia savo nuosirdžiausią padėką, patvirtintą Stasio Santvaro ir Henriko Radausko (zemioko nuo Daugyvenės upės) parašais.

Va, ir įpuoliau į lyriką ... Ir staiga kraujas pasunkėjo keliais energijos centneriais? pamatčiau, kad yra prasmės tęsti pradėtą uždavinį, bent „savo raštais susiristi visur ir visuomet“. Ačiū, kolegos, — tai ir vysime virvelę toliau ... Kad mintimis dalyvavau Augsburgėje suvažiavime, tai

tikriausia tiesa iš mano pusės šioje atominėje ir perdėm spiritualistinėje eroje. Bet kad gaunu nuosirdžios pagarbos pareiškimus, kaip dvasios broli (1), tai man dar niekad ligi šiol gyvenime negirdėtas komplimentas. Džiaugiuos ir didžiuojuos, tik bijau, kad dėl tokių puošnių stilistinių priemonių man vėl nevyktų kurčias konfliktas, kaip nepersinausiai buvo su vienu labai žymiu mūsų visuomenės veikėju. Natūralu, kad būdamas žymus ir garsus, jis labai mėgo savo laiškuose išsireikšti tik karalių raštuose vartojamomis frazėmis. Vieną savo laiška jis man užbaigė nuo amžių nustatyta protokoline formule, vartojama susirašinėjime tarp suverenų: „Votė humble serviteur — Jūsų nusizėmęs tarnas“ ...

Broliai, pagalvoju, šitokiomis formulėmis tai manęs nepaimsi. Aš karaliumi niekad nebūsiu, o tu dar irgi nevainikuotas, nors su Vatikano karūnų dirbtuve iš seno palaikai daug glaudesnius santykius. Bet jei jau taip juodu ant balto rašai, tai ir imsimė visa žodiškai. Gadynėje, kada rūpiniesi tautą iš nelaisvės vaduoti, mano nuomone, neužtenka ir nelabai skoninga verstis karališkais trafaretais. Gerai žinau, kad į tautos vadus ar bent į tautai vadovaujantį organus taktai, man ir mano pažįstamiems jau keli metai vis vadovauji, o čia dabar — „tavo nusizėmęs tarnas“ ... Imsimė žodiškai. Ir pradėdau jau atsakinėti, kaip žodni, ir dargi nusizėmusiam tūsi. Nereiks čia man pasakoti, kad tie mūsų šaunūs epistoliariniai santykiai per tris savaites pasibaigė be galo rūgščia katastrofa. Ot ir susirašinėk karališkai su respublikonu ...

Tą įvykį atpasakoju tik dėl to, kad pabrėžiau vieną savo naują defektą, įgytą šio antrojo pasaulinio karo metu ir dviem pastaraisiais pokario metais.

Klausydamas per radiją ar skaitydamas Roosevelto, Churchillio, Trumano, Bevino

bei kitų dabarties žymiausių asmenybių deklaracijas, įsigilau kvailą palinkimą „klausiti save: ką gi jie, pagaliau, nori pasakyti? ... Pradėjau analizuoti ir gerbi žodį. Net įsimylėjau žodį, tą tikrą daikto ir minties vardą, ženklą, simbolį. Kad susigaudyti žodžių okeane — ir vis gražiausių, teisingiausių, humaniškausių! — nėra kitos priemonės, kaip pradėti nuo vieno atskiro ir eiti prie kiekvieno atskiro žodžio tikrosios, grynosios prasmės ieškojimą. Šitai kontroliuojant, galima siekti tiek atsispirti viliojimams nuolat pasiduoti melui ir apgauli. Tegyvuoja žodis! ...

Maniau, kad verčiantis su žodžiais jezuitiškai, ko gero būtų galima prieiti prie naujos originalios filosofinės, literatūrinės ir estetiškos mokyklos atradimo ... Bet jau pernai vasarą patyriau, kad tokios mano užmatis būtų juokingai reaktionieriškos, pasenusios, supelėjusios, nuvalkiotos, ne trupucio nebeoriginalios. Pažangos ratas jau daug toliau nusisukęs. Paryžiuje gimė ir manifestus išleido nauja ir daug toliau siekianti literatūrinė bei estetiškoji srovė — lettrizmas (nuo žodžio „lettre“ ...). Tai reiškia, pagrįsdan viso ko dedamas ne pradžioje buvęs žodis, kaip Sv. Raštas ir kurio dėka mes visi turime laimės gyventi šioje iš rūkų ir miglų Dievo sukurtoje nuostabioje planetoje, — bet Raidė! Raidė tuo tarpu čia iš lyriško alfabeto, bet gali būti raidė ir iš kinietiško alfabeto, arba visai naujai nupiešta, kad išreiktų kiekvieną garsą kurio kurčios finikielį ir romėnų ausys dar nesugebėdavo išgirsti.

Lettre — lettrizmas ... Gal per daug nenukentės rašinio mokslingumas, jei šoviniziniu ipročiu toliau versiu šiuos terminus į lietuvių kalbą ir nuo žodžio „raide“ tą naują atradimą dažniausiai vadinsiu „raidizmas“. Tai juk visiškai tas pats.

Siam naujos magiškos srovės supratimui ir skirsiu savo sekantius laiškus.

(Bus daugiau)

Lietuva privalo tapti nepriklausoma

(PETRAPILIO LIETUVIŲ SEIMO 30 METŲ SUKAKCIAI PAMINĖTI)

A. Merkelis

Dar prieš revoliuciją 1917 m. vasario 17 d. įvairių lietuvių politinių partijų susirinkime buvo priimta bendra pažangiečių, santaričių, socialdemokratų ir socialistų liaudininkų dėl lietuvių visuomenės taktikos einamuoju momentu ši rezoliucija:

„Manydami, 1) kad vienintelis Lietuvos tautos tikslas tegali būti — laisvės įsigijimas savo likimui spręsti; 2) kad Lietuvių Tautai laisvės įsigijimas tegalimas tik nuolatiniu, organizuoto politinio darbo keliu, kuriuo būtų nuosekliai viso pasaulio tautos reikiama Lietuvos Tautos valia, — laiko reikalingu sudaryti tam tikrą autoritetingą organą — būtent Tautos Tarybą — iš atstovų lietuvių visuomenės partijų po tris nuo kiekvienos, palieka Dūmos atstovų, o lygiai atskirų lietuvių visuomenės dar-

bininkų — kooptavimą pačiai Tautos Tarybai spręsti ir pažymi, kad visais atsitikimais, kai bus kalbama visos Lietuvos Tautos vardu, neprisidedant prie daugumos sprendimo kurioms partijoms, pažymima, kurių partijų vardu Lietuvos Tautos nusprendimas skelbiamas, vykdomas“.

Po vasario revoliucijos, Rusijos piliečiams įgijus daugiau politinių laisvių ir teisės burtis į politines organizacijas laisvai savo reikalams svarstyti, 1917 m. kovo 13 d., vaduojantis aukščiau minėta rezoliucija, iš įvairių lietuvių politinių partijų buvo sudaryta Lietuvos Tautos Taryba. Buvo numatyta sudaryti 12 žmonių Laikinasis Valdymo Komitetas. Šis komitetas, papildytas mažumų atstovais, turėjo perimti iš rusų valdžios savo žinion visas evakuotas, laikinai sustabdytas ir naujai įsteigtas Kauno, Vilniaus ir Suvalkų gubernijų teismo, administracijos, kultūros, ūkio, pramonės ir labdarybės įstaigas po Rusiją išblaškytas. Pagal Laikiniosios Rusijos Vyriausybės programą reorganizuoti ir administruoti tas Vilniaus ir Kauno gubernijų vietas, kurios nėra vokiečių okupuotos. Ruošti Lietuvos tremtinių į teisišką grąžinimą, Lietuvos ūkio ir pramonės atgaivinimą, Lietuvos trobesių atstatymą ir Lietuvos karo nuostolių atlyginimo projektus. Ruošti projektą Lietuvos Steigiamojo Seimo, renkamo visuotiniu, lygiu, tiesioginiu ir slapčiu balsavimu, kuris nustatytų Lietuvos vidaus tvarką ir Lietuvos santykius su kaimyninėmis tautomis.

Kad šiuos savo uždavinius Lietuvos Tautos Tarybos Laikinasis Valdymo (Vykdomasis) Komitetas galėtų pradėti vykdyti, reikėjo gauti Laikiniosios Rusijos Vyriausybės sutikimą. Tam tikslui Lietuvos Tautos Tarybos delegacija kovo 18—19 d. lankėsi pas kunigaikštį Lwovą ir Darbininkų ir Kareivių Atstovų Tarybos prezidentu. Ir vienu ir kitu jie rado principinį pritarimą, bet nieko konkretaus. Lietuvių Tautos Tarybos atstovai dar porą kartų tarėsi su Laikinąja Rusijos Vyriausybe, ir iš tų pasitarimų viena tebuvo aišku, kad ji Lietuvos Tautos Tarybos įteiktus reikalavimus delsia spręsti, o, gal būt, jų ir visiškai nemano svarstyti.

Kad lietuvių tautos reikalavimai turėtų stipresnį pagrindą ir rastų platesnį atgarsį, Lietuvos Tautos Taryba 1917 m. balandžio 19 d. posėdy nutarė šaukti visų Rusijoje gyvenančių lietuvių seimą, kuris visam pasauliui pareiktų lietuvių visuomenės politinį nusistatymą. Seimas nutarė šaukti 1917 m. gegužės 27 d. Petrapilyje.

Lietuvių Tautos Taryba seimui šaukti į visuomenę išleido atsisaukimą ir išrinko atstovų žmonių seimui organizuoti komisią (V. Bielskis, F. Bortkevičienė, M. Yčas, M. Januškevičius, V. Požela, kun. J. Tumas, R. Skipitis ir St. Silingas).

Susidomėjimas šaukiamu seimu lietuvių kolonijoje buvo didelis. Partijos, norėdamos kuo daugiausia savo atstovų praveisti į seimą, pradėjo smarkią agitaciją. Jau iš jos buvo galima spręsti, kad seimas bus gausus ir audringas. Katalikai, nujausdami, kad su kairiosiomis partijomis bus sunku susikalbėti ir bendrai veikti, buvo numatę šaukti atskirą katalikišką seimą. Tokiu svarbiu lietuvių tautai momentu griežtas lietuvių visuomenės susiskaldymas į dvi viena antrai priešingas puses buvo žalingas, ir seimo organizacinės komisijos nariui kun. Juozui Tumui vargais negalais pasisekė Mohileve įtikinti katalikų veikėjus, kad jie atskiro seimo nebešauktų, bet dalyvautų Petrapilio bendrajame lietuvių seime.

Į Petrapilio Lietuvos Seimą savo rinktus atstovus atsuntė net tolimiausios Rusijos lietuvių kolonijos. Seimas buvo gausus ir partinių atžvilgiu įvairus. Į seimą atvyko 334 atstovai, iš kurių 14 mandatų komisijos buvo pripažinti netinkamais, ir tuo būdu seime buvo 320 atstovų. Kai kurie atstovai išvažinėjo nesulaukę seimo pabaigos. 1917 m. birželio 3 d. partinių atžvilgiu buvo šis seimo sudėtis: Socialistų-Liaudininkų — 90, Socialdemokratų — 39, Krikščionių-Demokratų — 41, Nepartinių — 51, Katalikų — 32, Santaros — 30, Tautos Pažangos — 20.

Seimą pradėjo Lietuvos Tautos Tarybos Igaliojtas Stasys Silingas. Jis savo kalboje linkėjo seimui įžiebt pirmąją ugnelę nepriklausomos Lietuvos valstybei atkurti. Seimo dalyvių nuotaka pakili. Buvo pasiūlyta sudaryti seimo prezidentu iš visų atstovų partinių partijų po vieną atstovą. Tačiau šiam principui griežtai pasipriešino socialistai-liaudininkai ir socialdemokratai, kurie seime gausiausiai buvo atstovaujami (turėjo 129 atstovus) ir norėjo jame vienį šeimninkauti. Jie savo kalbose pasisakė prieš katalikų kandidatus ir prezidentu ir pareiškė įteisią iš seimo, jeigu jo prezidentu būtų katalikai. Du posėdžiai praėjo, kol buvo sudarytas prezidentumas be socialistų, kurie pavadinę seimą buržuazinio-klėriškiniu atsisakė jo prezidentu dalyvauti. Tačiau revoliucinės nuotikos pagauti lietuviai karininkai šį prezidentumą nuvertė ir jame pasodino socialistus, krikščionims demokratams nusileidžiant. Sudarius seimo prezidentumą, jo dalyvių (Nukelta į 4 pusl.)

VILNIAUS UNIVERSITETAS... (Bus daugiau)

galimybės gauti reagentų, kuro trūkumo daugelį artėjančią žiemą patalpų apkūrenti ir bendrai turint galvoje rimtas akademines studijas, tuo tarpu kai padavę prašymus ir jų tėvai to, žinoma, nepasė ir kiekvienas tenorėjo tik, kad bent kokiu būdu „jis“ patektų universitetan. Dėl ilgą laiką Stepono Batoro universiteto darytų klidžių priimti žydus daugumą jų nepatekdavo lenkiškan Vilniaus universitetan, o dabar atėjo valanda, kuri pašalino tas klidtis. Partijos žadamas nemokamas mokslas ir daug stipendijų tiesiog metė visą žydų jaunimą į universitetą. Taip pat ir lenkų jaunimas, iki šiol boikotavęs lietuviškąjį universitetą, dabar pritariamas lenkų visuomenės vadų, kurie siekė paversti lietuvių universitetą mažuma, emė į jį praustis.

Kadangi daugelis lietuviško jaunimo, naujiems valdovams pašalinus jų tėvus valdininkus iš tarnybos, dabartinei valdžiai priešingai nusistatant, pastūrintiems ūkininkams, be to, Vilniuje sunkiai begaunant butus, pasiliko namie prie tėvų ir visiškai nepadavę prašymų, tad daug atmetusių prašymų buvo žydų ir lenkų. *)

Nepatenkinti lietuvių, nekarta 30 ha „buožės“, paprastai tyliai priimdavo prašymų atmetimą ir nebandė ieškoti kitų kelių, sprendimų pakeisti, bet lenkai ir ypačiai žydai, tarpininkaujant komjaunuoliams, tuojau įskundė rektorių Vilniaus organizacijai ir net Kaune, jog šališkai tenkinęs prašymus, nesiskaitęs su komjaunimo nuomone ir tiesiog esąs prieštarybiškai nusistatęs, nes, girdi, Tarybų Konstitucijos prasme visi prašymai priimti universitetan turėję būti patenkinti. Partija, suprantama nepriėmė dėmesin komjaunimisko konstitucijos aiškinimo, o prorektorius Bulovas ir vicekomisaras Žiugžda nušvietė Partijai priekaitų rektoriui nepagrįstumu. Partija pareikalavo betgi ieškoti būdų patenkinti kiek galima daugiau prašymų, nors ir pakenkiant studijų ritimui. Spaudžiamam partijoms, komjaunimo, tėvų ir pačių kandidatų, teko atsivėlgti vis labiau ištemptant semestrinės normos medicinos fakultete nuo 100 iki 120, 140, 150

*) Prašymai į aukštesniuosius semestrus, paduoti bef. Stepono Batoro Universitetb studentų, daugumoje buvo patenkinti. Tačiau priimti Stepono Batoro Universitetan 1939 m. pirmuoju sovietmečiu studentų, kurie šlap taip nenormaliose sąlygose persilinko per I-ąjį semestrą, prašymai dabar buvo laikomi lygiai su naujai stojančiųjų prašymais, taikant jiems betgi šiekias tokias pirmenybes.

studentų, chemijos beveik pusantro karto, pirmant į humanitarinius, teisės ir ekonomijos mokslus beveik be apribojimo (kiek prašymuose buvo paminėtas tas, o ne kitas fakultetas, tačiau buvo padaryta išimčių ir iš tos taisyklės). Tuo būdu universiteto studentų skaičius normaliose sąlygose negalėjęs viršyti 1.500, pakilo ligi 2000, vėliau (1941 m. vasaros semestru) pasiekė 2.200.

Per kelias savaites iš visų pusių apgultas rektorius buvo priverstas kasdieną po kelias valandas kalbėtis rektorate arba telefonu su atmettais kandidatais arba jų tėvais ir prorektoriams. Partijos ir profesinių sąjungų atstovais, Raudonosios Armijos karininkais, studentų komiteto atstovais ir kitais draugais ir draugėmis. Be to, jis buvo gaudomas pakeliui į namus ar iš namų, o taip pat namie, kad padarytų prašančiam „tik tą vieną išimtį“. Nekartą jis buvo priverstas priimti rektorate iš eilės 100 ir net 150 asmenų, iš kurių kiekvieno turėjo išklausti ir jam atsakyti tą pat, jog net kelis kartus buvo nualpęs nuo nervų įtempimo ir nuovargio. Ypačiai dažnai atėdavo drg. Zinos ar Partijos vardu drg. Kimmelis su kandidatų sąrašų priėmimui, iki paaiškėjo, jog drg. Zina jam nieko nepavedavo. Pagaliau rektorius buvo įspėtas, kad Kimmelis (fabrikanto sūnus) visai nėra komjaunuolis ir net yra išbrauktas iš komjaunuolių kandidatų sąrašo už savavaliavimą. Po to Kimmelis jau nebesirodė rektorate. Karininkų ir profesinių sąjungų įsikūsimus pasisekė nutraukti per Partiją. Į telefoniškus grasinimus Partijos, NKVD, prokuratūros ir kitų įstaigų vardu paskirų asmenų visiškai nebuvo atsakoma, tiklatai užtarlamų prašymai buvo atidedami į šalį kaip „naujam studijos“ (niekad nebus studentu — atmetinųjų grupe). Lenkai retai tesinaudojo kieno nors protekcija, paprastai kreipdamiesi asmeniškai ir rektorių arba per tėvus, ir nekarta jų priėmimo reikalas susitvarkydavo čia pat patenkintam.

Zydus gynė ne tiklatai jų tėvai ir įvairių įstaigų veikėjai ne tam reikalui paskirti, bet žydų įprašyti ir kitų tautybių atstovai, kaip lenkė gyditoja Dziewicka-Sztachelska, lietuvių operos dainininkė Staškevičiūtė ir kiti. Karta pomirtinių prorektorium tapo tik ką miręs Vilniaus miesto viršininkas lietuvis komunistas Kazanavičius, po kurio mirties jo našlė (Aldona Didžiulytė) užtikrino rektorių, kad jos vyras jau sunkiai sirgdamas prašęs ją rektoriui užstoti lietuvių Grudziuskaite, dėkingas jos tėvui už suteiktą jam kadaisė - Lietuvos valdžios organų sekamam komunistui,

JAV KONGRESO DELEGACIJA, PRANCŪZIJA IR LIETUVIAI TREMTINIAI

(MOSŲ SPEC. KORESPONDENTO ANGLIJOJE)

Kaip Zenevos korespondentas praneša, Europos darbo jėgos tyrimas keliaujantiems Amerikos parlamentarams parodė ligi šiol jiems nepažįstamus politinės situacijos užkampelius.

Įsitikinę, jog Prancūzijai tikrai trūksta darbo jėgos, Amerikos parlamentarami pasiryžo išmėginti, ar vienu metu negalima būtų išspręsti dviejų problemų: duoti Prancūzijai darbininkų ir nors dalimi pagreičinti tremtinių (displaced persons) arba taip vadinamų „DP“ likimo išsprendimą.

Prancūzų politikai ir valdininkai, drąsiai ir atvirai užkalbinti parlamentarų, nepripratusių tarptautiniuose pasikalbėjimuose vartoti švelnių pirštinių, tartum suakmenėję. Jie ėmė smulkiai ir išsamiai aiškinti kad jau kuris laikas veda DP rekrutavimo į anglių kasyklas akciją, tačiau be ypatingų pasėkų. Rekrutacija sutinkanti įvairių klidžių: ne visi savanoriai gali būti priimti į darbą, kai kurie visai netinka tos rūšies darbams, kurie prancūzų ūkiui ypatingai aktualūs ir pan.

Prancūzų atsakymai nebuvo aiškiai formuluotiems parlamentarų klausimams pakankami. Jie pastatė dar konkretnesnius klausimus, ir netikėtai paaiškėjo, kad Prancūzija mieliau priimtų „Volksdeutschi“ nei pabaltiečius, lenkus ar jugoslavus...

KOKIŲ TREMTINIŲ ESAMA VOKIETIJOJE

Pradžioje labai atsargūs, o toliau vis drąsesni prancūzų pastebėjimai apie stovyklose gyvenančius ir be naudos leidžiančius brangų laiką pajėgius dirbti tremtinius, amerikiečius nepaprastai nustebino. Dviejų savaitių bėgyje aplankę įvairias stovyklas ir susidūrę su vokiečiais, išskeldintais iš vakarines Lenkijos žemių, Ceko-slovakijos (Sudetų), Vengrijos ir kai kurių Jugoslavijos provincijų, delegatai priėjo išvada, kad Vokietijoje dabar yra dvi tremtinių kategorijos:

1) taip vadinami DP, pasilieję kaip hitlerinio režimo aukos okupacinės armijos ir IRO globoje;

2) vokiečiai „Fluechtlinge“, kuriuos sudaro žmonės, pabėgę iš subombarduotų vietų, pabėgę nuo beartėjančios sovietų kariuomenės ir pasiryžę bet kokia kaina pasilikti amerikiečių ir anglių okupacinės zonoje (pabėgėliai), vokiečiai (amerikiečių armija vartoja terminą „expellees“) ar asmenys, išskeldinti iš tokių Rusijos satelitinų teritorijų, kaip Silezija, Rytprūsiai, Sudetai, Transilvanija ir t.t.

Kai amerikiečių Kongresas svarstė projektą įsileisti taip vadinamus DP į JAV (Strattono projektas), dvi pagrindinės Amerikiečių įstaigos — Valstybės Departamentas ir Teisingumo Departamentas — paskelbė raštu pataisas, reikalaujančias išskirti kaip tik tas vokiečių tremtinių kategorijas nuo pasinaudojimo paskelbto projekto teisėmis. Abu departamentai savo pastabose vartojo „Volksdeutsche“ terminą, tvirtindami paaiškinimuose, jog tos kategorijos tremtinių politinis vaidmuo karo metu ir jų laikysena Hitlerio okupuotų kraštų žmonių atžvilgiu jokiū būdu neleidžia jiems naudotis JAV imigracijos nuostatais.

PRANCŪZŲ VALDININKŲ SAMPROTAVIMAI

JAV Valstybių nusistatymas mūnėtos problemos atžvilgiu keliaujantiems parlamentarams buvo pakankamai žinomas, dėl to juo labiau jie spaudė prancūzų pareigūnus, norėdami geriau išsiaiškinti jų nesuprantamą laikyseną.

Lietuva privalo tapti nepriklausoma

(Atkelta iš 3 pusl.)

...laika kiek atslūgo ir buvo pradėta kalbėti dėl Lietuvos ateities. Ta tema kalbos užtruko ligi birželio 2 d. Dešiniojos partijos (krikščionys-demokratai, pažangiečiai etc.) aiškiai ir griežtai pasisakė už Lietuvos nepriklausomybę. Kairiosios partijos (socialistai - liaudininkai, socialdemokratai ir santariečiai), nenorėdamos savo sprendimuose atitrūkti nuo joms giminųjų Rusijos partijų, taip pat griežtai pasisakė — tik už apsisprendimo teisę, tai yra, kad Lietuva turėtų teisę laisvai visus savo likimo klausimus išspręsti Steigiamajame Seime.

Dešiniojomis partijoms, savo programą grindžiančioms tik Lietuvos reikalais, toks kairiųjų nusistatymas jokiū būdu buvo nepriimtinas. Juk Lietuvos liaudis, pašalinusi įtaką veikiama, į Steigiamąjį Seimą gali išrinkti tokius atstovus, kurie pasisakytų prieš Lietuvos nepriklausomybę, ar būtų už Lietuvos prijungimą prie Rusijos. Kad taip gali būti, šiandien mums, žvelgiantiems į tuos įvykius iš laiko perspektyvos, labai aišku.

Kurie buvo argumentai už Lietuvos nepriklausomybę, matome iš kun. J. Tumo kalbų seime. Jis seime atstovavo tautos Pažangos partiją ir karščiausiai bei energingiausiai gynė Lietuvos nepriklausomybės reikalą. Jis vienoje savo kalbų, pabrėžęs, kad seimas keturias dienas prisavėdijęs dar

vyriausybės galės kiekvieną momentu pareikalauti, o komunistinė prancūzų vyriausybė, be abejo, neatsisakys... Taigi, kaip čia važiuoti?...

Nustebusių amerikiečių akivaizdoje tokiu būdu iškilo dar viena problema, apsunkinusi pirmu pažvelgimu taip lengviai išsprendžiamą klausimą: Prancūzijai reikia 3 milijonų žmonių, turime apie milijoną DP, su kuriais nežinome, ką daryti, o kuriuos turime maitinti... Tai dėl ko neatiduoti jų Prancūzijai?

Taip atrodo klausimas, kai jis buvo diskutuojamas Atlante, kuriuo plaukė JAV parlamentarami. Bet kitaip, visai kitaip jis atrodo vietoje. Tai yra dar vienas elementas, atimamas amerikiečiams viltį, kad Gordijaus mazgas — Europos problemos — bus išspręstas Senato ir Reprezentantų Rūmų nubalsavimu, — baigia Zenevos korespondentas.

1947. IX. 28. J. Kuzmickis.

PASIRUOSTA VENGŲ REPATRIACIJAI Belgija ratifikavo sutartį dėl DP aprūpinimo darbu Belgijoje. Olandų ir britų vyriausybės sutiko pasirašyti sutartį dėl DP aprūpinimo darbu Olandijoje. Pasiruostimai vengrų DP repatriacijai jau padaryti.

— Bet juk „Volksdeutschei“ tai hitlerininkai! — suško impulsyviausias amerikietis atstovas. — Ar jie bus tinkamesni priimti jūsų socialines ir ūkines reformas? Prancūzas linktelėjo galva:

— Taip, jie yra medžiaga, tinkamesnė atsidurti mūsų bendruomenės rėmuose, ir dėl to mėginame juos rekrutuoti kaip imigrantus... Nepamėtame vilties, kad greitai pataikysime juos suasimiluoti...

SUPRANTAMAS NENORAS

Iš antros pusės — DP stovyklas applanke, amerikiečiai įsitikino, kad nenoras pastebimas ir DP tarpe...

Raudoni plakatai ir atsisaukimai, ragina kai kurias DP kategorijas emigruoti į Prancūziją, įsijungiant į anglies kasyklų darbą, stovyklose yra skaitomi su dėmesiu, tačiau perskaičius maža DP dalis pasuka į biurus, kur dirba prancūzų rekrutavimo komisijos. Tuo tarpu panaši belgų akcija, kurios tikslas — gauti 18.000 angliakasių (pas kuriuos vėliau galės atvažiuoti jų šeimos), turi kur kas didesnio pasisekimo. Amerikiečiai klausė:

— Kodėl? Juk darbo sąlygos belgų ir prancūzų kasyklose panašios. Kodėl taip nenorima važiuoti į Prancūziją?

Kai kurie apklausinėti DP — pabaltiečiai, lenkai, jugoslavai — atsakinėjo išsiskindami. Kiti kalbėjo atviriau. Aiškino amerikiečiams, kad yra pakankamai informuoti apie Prancūzijos politinę situaciją, ir savo keliu klausė, ar kuris nors paklausinėjęs amerikietis gali „nuneigti, kad komunistai gali užimti Prancūzijoje valdžią artimiausiais mėnesiais ar per vienierius dvejus metus?“

Ne, nė vienas amerikietis negalėjo to nuneigti.

— Taigi dėl to, — kalbėjo atviresni DP, — ar tamsta nesutiksi su mumis, kad tokiu atveju būtume paprastai atiduoti į rankas tos valdžios, kuri turi visą galią mūsų senajame krašte? Tada jau nebūsime IRO arba okupacinės armijos globoje, būtume Prancūzijos rezidentai, bet ne pileičiai, būtume svetimtaučiai, kurių rytinės Europos

pasiruošėms išsivesti iš šios šalies, o ne į Prancūziją, kaip dabar vyksta rytų Europoje, o kas greitai gali vykti ir vakaruose? Juk patys sau padarytume rūpestių...

— Taip atrodo klausimas, kai jis buvo diskutuojamas Atlante, kuriuo plaukė JAV parlamentarami. Bet kitaip, visai kitaip jis atrodo vietoje. Tai yra dar vienas elementas, atimamas amerikiečiams viltį, kad Gordijaus mazgas — Europos problemos — bus išspręstas Senato ir Reprezentantų Rūmų nubalsavimu, — baigia Zenevos korespondentas.

1947. IX. 28. J. Kuzmickis.

PASIRUOSTA VENGŲ REPATRIACIJAI Belgija ratifikavo sutartį dėl DP aprūpinimo darbu Belgijoje. Olandų ir britų vyriausybės sutiko pasirašyti sutartį dėl DP aprūpinimo darbu Olandijoje. Pasiruostimai vengrų DP repatriacijai jau padaryti.

— Bet juk „Volksdeutschei“ tai hitlerininkai! — suško impulsyviausias amerikietis atstovas. — Ar jie bus tinkamesni priimti jūsų socialines ir ūkines reformas? Prancūzas linktelėjo galva:

— Taip, jie yra medžiaga, tinkamesnė atsidurti mūsų bendruomenės rėmuose, ir dėl to mėginame juos rekrutuoti kaip imigrantus... Nepamėtame vilties, kad greitai pataikysime juos suasimiluoti...

SUPRANTAMAS NENORAS

Iš antros pusės — DP stovyklas applanke, amerikiečiai įsitikino, kad nenoras pastebimas ir DP tarpe...

Raudoni plakatai ir atsisaukimai, ragina kai kurias DP kategorijas emigruoti į Prancūziją, įsijungiant į anglies kasyklų darbą, stovyklose yra skaitomi su dėmesiu, tačiau perskaičius maža DP dalis pasuka į biurus, kur dirba prancūzų rekrutavimo komisijos. Tuo tarpu panaši belgų akcija, kurios tikslas — gauti 18.000 angliakasių (pas kuriuos vėliau galės atvažiuoti jų šeimos), turi kur kas didesnio pasisekimo. Amerikiečiai klausė:

— Kodėl? Juk darbo sąlygos belgų ir prancūzų kasyklose panašios. Kodėl taip nenorima važiuoti į Prancūziją?

Kai kurie apklausinėti DP — pabaltiečiai, lenkai, jugoslavai — atsakinėjo išsiskindami. Kiti kalbėjo atviriau. Aiškino amerikiečiams, kad yra pakankamai informuoti apie Prancūzijos politinę situaciją, ir savo keliu klausė, ar kuris nors paklausinėjęs amerikietis gali „nuneigti, kad komunistai gali užimti Prancūzijoje valdžią artimiausiais mėnesiais ar per vienierius dvejus metus?“

Ne, nė vienas amerikietis negalėjo to nuneigti.

— Taigi dėl to, — kalbėjo atviresni DP, — ar tamsta nesutiksi su mumis, kad tokiu atveju būtume paprastai atiduoti į rankas tos valdžios, kuri turi visą galią mūsų senajame krašte? Tada jau nebūsime IRO arba okupacinės armijos globoje, būtume Prancūzijos rezidentai, bet ne pileičiai, būtume svetimtaučiai, kurių rytinės Europos

Kanadiečiai ieško laivų DP transportui

Kanados imigracijos ministeris D. C. Hovvas pareikalavęs, kad anglų vyriausybė perduotų imigrantų pervežimui į Kanadą 3 laivus, kurie buvo naudojami žydų transportui į Hamburgą.

Kanadiečių senatorius Rebakas, kuriam adresuotas Hovo pasiūlymas, jau pranešęs savo pritarimą šiam projektui.

„Jei Anglijos vyriausybė turi pakankamai laivų pervežti žydus prieš jų norą iš Palestinos į Hamburgą“, pareiškęs kanadiečių senatorius, „tai angliai galės taip pat perleisti reikiamą skaičių transporto priemonių Kanados vyriausybės žinion, kuri nori persigabenti tikstančius savanorių Europos emigrantų į Kanadą“.

Atsakydamas Hovui Rebakas rašo: „Iš 20.000 ar dar daugiau numatytų emigrantų iki šiol atvyko tik 800. Šie žmonės mums yra reikalingi, jie nori vykti pas mus ir kiekviena praleista diena Europoje pabėgėlių stovykloje tik didina jų skurdą. Emigrantų atvykimui trukdo tik transporto trūkumas ir Kanada negali pasinaudoti reikalingu laivų skaičiumi tik todėl, jog kontrole yra anglų vyriausybės žinioje.“

Reikalaujamas vyriausybės energingų žygių, senatorius toliau paaiškina, jog Kanados imigracijos įstatymai numato teisę kiekvienam Kanados gyventojui išsikviesti į Kanadą taip pat savo sūnus, dukteris, tė-

vus, brolius, seseris ir atitinkamų giminį šeimas. Šie nuostatai, pagal senatoriaus nuomonę, žymiai palengvina vyriausybės imigracijos politiką, nes kanadiečių atvykusių giminės nereikalauja vyriausybės pagangų apgyvendinimui. Šie žmonės taip pat niekuomet nebūsią Kanados pileičiams visuomeninė našta. (L. Z. Nr. 75).

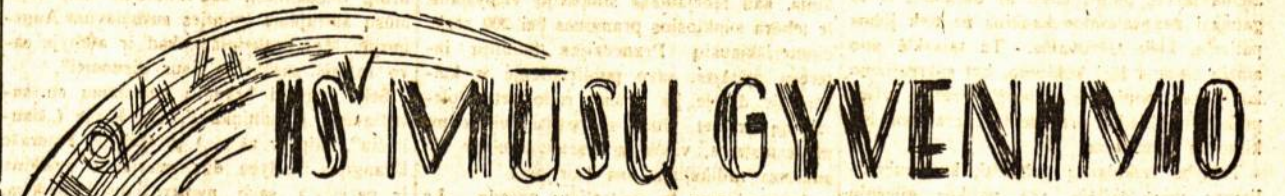
* Kanada vėl skelbia sutikimą įsileisti iš Europos dar 10.000 DP.

Berlynas (Dena). Dabar paskelbtame britų kontrolinės komisijos Vokietijai pranešime sakoma, kad D. Britanija ir Lenkija yra pirmąją kraštai DP priėmimo. „Westward co“ akcijos rėmuose iki šiol D. Britanijoje yra įkurdinti 21.223 asmenys, o 34.500 lenkų yra sugrįžę į namus.

830 DP, anot pranešimo, išvyko rugsėjo mėn. pradžioje į Kanadą ir 860 DP į Veneciją.

Pirmasis DP transportas į Australiją, susidedantis iš 750 viengungių pabaltiečių vyrų, jų tarpe 550 žemės ūkio darbininkų iš britų zonos, yra numatoma, kad spalio mėn. gale išvyks iš Bremenhaveno.

Komisijos verbuotų DP tinkamiems į Prancūziją, apie kurias prancūzų vyriausybė jau yra pranešusi, į britų zoną dar neatvyko.

Schwabisch Gmuend stovyklos kronika

Lietuviai teisininkai rugsėjo 27 d. turėjo savo draugijos tremtyje steigiamąjį skyriaus susirinkimą, kuriame išrinkta šios sudėties skyriaus valdyba: pirm. — A. Aglinskas, sek. — M. Simkus, ižd. — Alminauskienė. Į revizijos komisiją išrinkta Navickienė, Jočys ir Pikelis. Teisinių draugijos tikslas yra jungti ir globoti lietuvių teisininkus, kelti ir ugdyti teisinę kultūrą, tenkinti teisininkų profesinius reikalus, teikti paramos ir rūpintis kitais reikalais.

Rugsėjo 29 d. mirė Jonas Gustas, ūkininkas, sulaukęs 74 metų amžiaus. Tai pirmasis mirties atsitikimas šioje stovykloje. Velionis paliko žmoną ir dukterį, kurios abi gyvena Schw. Gmünd lietuvių stovykloje. Palaidotas vietos vokiečių katalikų kapuose. Prie kapo žodį tarė LTB apylinkės pirm. P. Jočys.

Jubiliejinis stovyklos biuletenio numeris, iš eilės 300-tasis, išleistas rugsėjo 30 d. Šis biuletenis (Mūsų Informacija) pradėtas leisti Nürtingene 1946 m. pradžioje, vėliau, pradėjus ten pat eiti spausdintuvę spausdintam „Apžvalgoms“ laikraščiu, laikinai sustojo ir atgaivintas vėl, kai amerikiečių karinės valdžios patvarkymu „Apžvalga“ negavo tolimesnės licencijos.

Lietuvos operos solistai Juzė Augaitytė, Ipolitas Nauragis ir baletos šokėja Olga Nauragienė, bei muz. A. Kučionas, belankydami tremtinių stovyklas, davė koncertą ir Schw. Gmündo lietuviams. Rinktinių menininkų stovyklos gyventojai jau buvo pasiilę, todėl šis koncertas praėjo didžiulio pasigerėjimo ženkle.

Pasiekėtimai LRK skyriaus valdyboje

vyko, pasitraukus iš pareigų trupalaikiui pirm. Idzelevičiui. Įėjus dviem kandidatam, valdyba pareigomis pasiskirstė taip: pirm. — J. Kalakonis, vicepirm. — Z. Garšva, sek. — J. Leonas, informacija — K. Karvelis, ižd. — V. Matekiūnas, turto globėjas — S. Karaliūnas, soc. reik. — kun. Bertasius.

Dvi paskaitas neseniai išsklausė stovyklos gyventojai: dr. G. Valančius kalbėjo tema „Lietuvių tremtinių bendruomenė ir momento reikalavimai“, g. J. Augustaitis skaitė — „Lietuvių tautos reikalai įvykių raidoje.“

Į Venezuelą išvyko kelios stovyklos lietuvių šeimos: vienas inžinierius, šoferių, miško darbininkų ir kitų profesijų asmenų. Tai pirmieji emigrantai į Pietų Ameriką. Šiuo metu užsirašė išvykti ir apklausinėjami atitinkamos komisijos suvėjai, miško darbininkai, gailastingosios seserys, namų ruošos darbininkės ir slaugės. Jie visi vyks į Kanadą ir Australiją. Tai vis mažos grupelės ir tik viengungiai bei netekėjusios moterys, nes šeimų kol kas šios valstybės nepriima.

Stovyklos jaunieji futbolininkai rugsėjo 28 d. turėjo rungtynes su ukrainiečių jaunių komanda ir pastariesiems pralaimėjo 1—4 (1—1) rezultatu. J. Vikis

ŠIKORIAME ALKANAME VILKE (HUNGRIGER WOLF)

Glückstade, prie Elbės žiočių, geroje patalpoje išgyvenę ilgiau 2-ąjį metų, pabaltiečiai tremtiniai (lietuviai ir latviai — apie 450 asmenų), paskutiniu laiku buvo išdrabsyti po kitas blogesnes Šlezvigo apylinkėje DP stovyklas.

Glückstado stovyklos lietuviai buvo perkelti į Alkano Vilko (Hungriger Wolf prie Itzhoe) lenkų stovyklą. Iš jautių ir erdvių patalpų buvome apgyvendinti kiauuruose barakuose, apsestuose parazitais.

Kuriantis naujoje vietoje stengiamės ne-

P A D Ė K A

Memmingeno miesto Lietuvių Tremtinių Moterų Draugija per p. Juknevičienę paaukavo Memmingeno Lietuvių Gimnazijos geriausiems mokiniams ekskursijai suruošti 915.— Rm.

P. Juknevičienei, Moterų Draugijai ir visiems aukotojams širdingiausiai dėkojame. Memmingeno Lietuvių Gimnazijos Mokytojų Taryba

P. C. I. R. O. PAIESKOJIMŲ ĮSTAIGA

AROLSENE PRIE KASSELIO IESKO SEKANCIUS ASMENIS: BALTRUSAITIENĖ Kazimiera, 28 metų iš Kauno — A. Panemunės; BALTRUSAITIENĖ Marija, 33 metų; BALZERIT, gim. Zubowski, Jozephine, 62 m., iš Joteliškių, 1945 m. pradžioje buvo Pomeranijoje; BANEVICIUS Juozas, 30 metų, iš Krekenavos, Panevėžio apskr., 1945 m. gruodžio mėn. buvo Vokietijose; BAUSENAITE Elena, buvo Aachen; BELAVOICKI Jakob, 50 m. iš Šiaulių; BENORAITIENĖ Ona, 60 m., iš Suvalkų Kalvarijos, 1944 m. buvo Rytprūsioje; BLAZYS Juozas, 36 m., iš Pilyškio; BALEISIENĖ Salomėja, 40 m. 1944 m. buvo Rytprūsioje;

įstatyti vilties ir tikėjimo, tačiau tas mūsų nuotaikas nuo pirmųjų dienų temdo neko- rektiški lagerio vadovybės (DP ACCS) vizitai. Labai dažnai mūsų barakus inspektuoja aukštesnis pareigūnas, daro įvairius priekaištus ir smulkiai apžiūri visą mūsų turtą. Jo manymu, nė vienas DP negali turėti sąžiningo būdu įgyto radijo aparato, bulvių atsargų ir pan., bet nesidomi kaip mes praleisime ateinančią žiemą, kuo užsikamsysime kiauras sienas ir grindis ir kitus trūkumus pašalinsime.

Susidaro įspūdis, jog mus vėl nori užmzginti ir padaryti panašius į staugiančius vilkus. Gal vietovės pavadinimas turi įtakos? Degulių Paulius.

PRADZIOS MOKYKLOS MOKYTOJO CENZUI ĮGYTI KURSAI STADĖJE BAIGIA DARBĄ

Kalbininko Petro Butėno iniciatyva ir pastangomis 1946 m. liepos mėn. 23 d. Seedorfo stovykloje buvo suorganizuoti pradžios mokyklos mokytojo cenzui įgyti kursai, kurie savo darbą buvo pradėję rugpjūčio mėn. 8 d., dėl ankstyvesnių stovyklos perkilnojimų turėjo mokomasis personalas ir kursų klausytoją apsigyventi Stadės stovykloje.

Kursai yra įsteigti su Svetimo Valdybos sutikimu ir pritarimu. Į kursus įstojo 36 klausytojai, bet mokslo eigoje dalis išstojo ir kursas baigs virš 20 klausytojų. Kursuose bus išeita specialiojo ir bendrojo lavinimo 38 mokslo dalykai. Be to, kiekvienas kursų klausytojas turi atlikti po ke- lias skaičiavimo ir lietuvių kalbos praktiš- kas pamokas vietos stovyklos pradžios mokykloje.

Siuo metu kursai jau eina į pabaigą ir gavę pažymėjimus galės jau dirbti mokytojo darbą LTB pradžios mokyklose. Ypa- tingas nuopelnas priklauso kursų vadovui P. Butėnui, kuris eina ne tik vadovo pareigas, bet kartu ir raštininko, nes nėra lė- šų raštininkui pasamdyti. (vj).

m i n t i s

„The Thought“ Lithuanian Newspaper Authorized by Headquarters European Command Civil Affairs Division * Appears 3 times weekly * Editor — in — Chief and authorised licensee: J. Vasaitis * Printed by Druckerei- und Verlagsgenossenschaft e.G.m.b.H., Memmingen

Vyr. Redaktorius — leidėjas J. Vasaitis Redaktorai Henr. Zemelis ir Vl. Balsys Leista Vyr. JAV kariuomenės būstinės Europoje * Laikraštis išeina antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais * Prenumerata mėn. RM. 10.—, atskiras numeris RM. 1.— * Prenumerata į JAV ir Angliją su persuntimo išlaidomis RM. 15.— mėn. Einam. sąskaita Volksbank Memmingen, e.G.m.b.H. Nr. 9149 ir Postcheckkonto München 14 210. Adresas: „MINTIS“, (13b) Memmingen, Schranneplatz 6. Laiškas: Memmingen, Postfach 110.

Redakcija nesunaudotų rankraščių nesat- go * Honoraras mokamas tik nuolatiniams bendradarbiams iš anksto sutarus * Pri- tmami skelbimai, tik iš anksto už juos ap- mokėjus * Skelbimai iki 10 petito eilučių RM. 20.—, toliau už kiekvieną eilutę po RM. 1.50. * Redakcijos ir administracijos kalbamos valandos kasdien, išskyrus šven- tadienius 9—12 val. ir 14—17 val. * Red. ir administracijos telef. Nr. 2677.